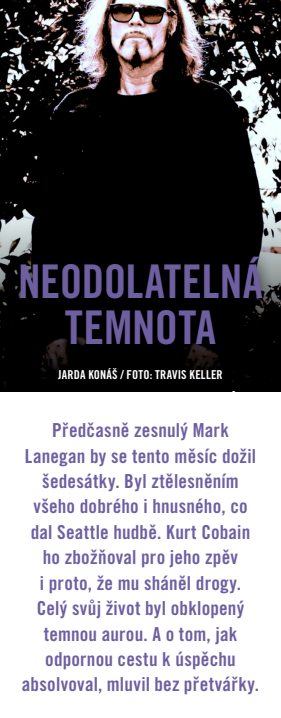

MARK LANEGAN

NEODOLATELNÁ TEMNOTA

JARDA KONÁŠ / FOTO: TRAVIS KELLER

Předčasně zesnulý Mark Lanegan by se tento měsíc dožil šedesátky. Byl ztělesněním všeho dobrého i hnusného, co dal Seattle hudbě. Kurt Cobain ho zbožňoval pro jeho zpěv i proto, že mu sháněl drogy. Celý svůj život byl obklopený temnou aurou. A o tom, jak odpornou cestu k úspěchu absolvoval, mluvil bez přetvářky.

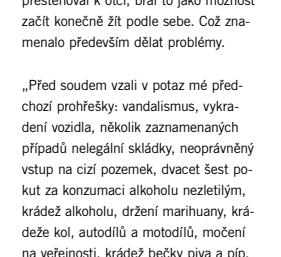

Foto: Subtop (Courtesy of Mark Lanegan)

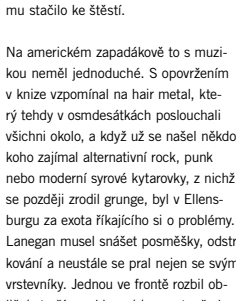
Grunge, alternativní rock, pochmurná písníčkařina. Screaming Trees i sólová kariéra. The Gutter Twins i Queens of the Stone Age. A dlouhá řada hostovaček, jedna zajímavější než druhá. To všechno byl Mark Lanegan, chlápek, který nežil ničím jiným než muzikou (a heroinem) a zanechal za sebou dechberoucí dílo.

25. listopadu by oslavil šedesátiny.

Lanegan se narodil v Ellensburg, maloměstě na severozápadě USA. Jeho rodiče byli učitelé a rozhodně mu nezajistili spokojené dětství. Pedantská matka se mu věčným peskováním zprotivila už v klučáckém věku, a když se po rozvodu přestěhoval k otci, bral to jako možnost začít konečně žít podle sebe. Což znamenalo především dělat problémy.

„Před soudem vzali v potaz mé předchozí prohřešky: vandalismus, vykradení vozidla, několik zaznamenaných případů nelegální skládky, neoprávněný vstup na cizí pozemek, dvacet šest pokut za konzumaci alkoholu nezletilým, krádež alkoholu, držení marihuany, krádeže kol, autodílů a motodílů, močení na veřejnosti, krádež bečky piva a píp, pojišťovací podvod, krádeže autorádií, opilost na veřejnosti, vloupání, držení kradeného majetku a taky výtržnictví, které mi přišli při druhém zatčení za močení na veřejnosti,“ vzpomínal Lanegan v autobiografii Zpívej pozpátku a plač na svůj první soud, před nímž stanul ještě jako teenager. Měl štěstí, soudce se nad ním smíloval a podmíněčně ho poslal na protialkoholní léčbu.

Screaming Trees – Nearly Lost You

REBEL OD DĚTSTVÍ

Lanegan byl vyvrhel. Už ve dvanácti se stal závislým na alkoholu, záhy na marihuaně. Sháněl to všelijak: kradením, přeprodáváním kradených stíracích losů spolužákům, pochybnou nelegální prací i dealováním. Těžké dětství, během něhož se snažil co nejvíc vyhýbat matce, mu nedalo žádný směr, natož zájem o vzdělání. Zajímal ho jen sport, jemuž se nemohl coby problematický student pořádně věnovat, a tak mu zbyla muzika. Té se naopak věnovat mohl a dělal to naplno, ovšem za cenu rezignace na vše ostatní. V začátcích se vůbec nebral jako muzikant, kapela pro něj byla jen cesta, jak se snáz dostat k alkoholu, drogám a sexu. Víc nepotřeboval, to mu stačilo ke štěstí.

Na americkém zapadákově to s muzikou neměl jednoduché. S opovržením v knize vzpomínal na hair metal, který tehdy v osmdesátkách poslouchali všichni okolo, a když už se našel někdo, koho zajímal alternativní rock, punk nebo moderní syrové kytarovky, z nichž se později zrodil grunge, byl v Ellensburgu za exota říkajícího si o problémy. Lanegan musel snášet posměšky, ostrakování a neustále se pral nejen se svými vrstevníky. Jednou ve frontě rozbil obličej staršímu chlapovi jen proto, že ho kvůli jeho vzezření nazval buzikem.

Screaming Trees – Shadow of the Season

Když konečně narazil na pár podobně smýšlejících lidí a vznikli Screaming Trees, bylo to osvobození. Vytvoření si vlastního prostoru, kde se mohl Lanegan konečně věnovat své vášni, aniž by ho za to někdo okolo soudil. Neuměl zpívat ani hrát na kytaru, všechno se učil za pochodu. Ale nikomu to nevadilo, pro čtveřici muzikantů bylo hlavní, že můžou hrát. Ve zkušebně měli svůj klid, a když už se podařilo vyrazit někam na koncert, tím lépe, protože tam byl chlast, fet a holky.

SMĚR SEATTLE

Screaming Trees se dali dohromady v roce 1984, když bylo Laneganovi devatenáct. Šlo o absurdně nesoudrodou čtveřici. Frontman mírně řečeno problematický Lanegan, na kytaru hrál Gary Lee Conner tvářící se jako rockstar a primadona, aniž měl na kontě jedinou nahrávku. Basy se chopil jeho starší bratr Van zvyklý bráchovy egomaniakální záchvaty krotit tím, že se od dětství prali. A za bicími seděl Mark Pickerel, konzervativní křesťan naprosto imunní vůči všem slastem, které život v kapele přinášel. Společně pak tvořili třaskavou, syrovou muziku plnou vzteku a bolesti.

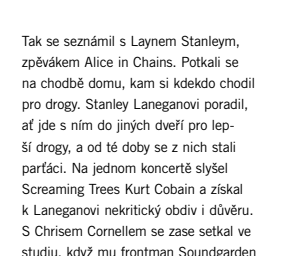
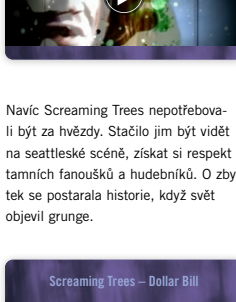

Foto: Profimedia

I když nehráli ten prokletý populární hair metal, pomalu začali objíždět kluby ve státě Washington a brzy se dostali i do Seattlu. Pro všechny čtyři to byl jiný svět, ale hlavně pro Lanegana.

Screaming Trees – Bed of Roses

Doma byl za exota, tady skvěle zapadl. A zařadil další rychlost ve spotřebě drog, protože, jak píše ve své knize, na heroinu frčela půlka Seattlu a dealéři byli tak rozmazlení, že i největší rockové hvězdy si pro zboží musely chodit za nimi kamsi do podezřelých sklepů a půdních skrýší.

TAKOVÝ BYL SEATTLE V DRUHÉ PŮLCE OSMDESÁTEK, KAŽDÝ SE S KAŽDÝM NĚJAK SČUCHNUL, STAČILO DĚLAT MUZIKU A FETOVAT

Tak se seznámil s Laynem Stanleyem, zpěvákem Alice in Chains. Potkali se na chodbě domu, kam si kdekdo chodil pro drogy. Stanley Laneganovi poradil, ať jde s ním do jiných dveří pro lepší drogy, a od té doby se z nich stali parťáci. Na jednom koncertě slyšel Screaming Trees Kurt Cobain a získal k Laneganovi nekritický obdiv i důvěru. S Chrisem Cornellem se zase setkal ve studiu, když mu frontman Soundgarden přišel na popud manažera píchnout s nahráváním sólových demáčů. Takový byl Seattle v druhé půlce osmdesátek, každý se s každým nějak sčuchnul, stačilo dělat muziku a fetovat.

Screaming Trees – All I Know

Navíc Screaming Trees nepotřebovali být za hvězdy. Stačilo jim být vidět na seattleské scéně, získat si respekt tamních fanoušků a hudebníků. O zbytek se postarala historie, když svět objevil grunge.

Screaming Trees – Dollar Bill

HEROIN NA PRVNÍM MÍSTĚ

Je sice pravda, že když se dnes řekne grunge, Screaming Trees rozhodně nevyskočí v hlavě jako první. Ale byli prakticky u všeho. Jako předkapela absolvovali velká turné s Alice in Chains i Nirvanou, po koncertech kalili s kdekým a navzájem si dohazovali kontakty na labely i spolupracovníky, pokud někomu zrovna vypadl manažer nebo zvukař.

HEROIN BYL U MĚ NA PRVNÍM MÍSTĚ A VŠECHNO OSTATNÍ – ÚPLNĚ COKOLI – BYLO NA STUPNI VÍTEŽŮ DRUHÉ

Zmíněný Laneganův životopis (vloni jej u nás vydal Host ve skvělém překladu Vojtěcha Nemčoka Březíka) je nejen v tomto směru fascinující čtení. O tvorbě se v něm moc nerozepisuje, věnuje se raději svému životu a popisu scény. Nabízí plastický obraz Seattlu jako místa, kde všichni táhli za jeden provaz a užívali si výjimečnost vlastní scény. Byla to parta lidí, která svým talentem, uměním a jednotou dokázala na pár let očarovat Ameriku, aby je pak sláva, peníze, popularita i psychická zátěž postupně jednoho po druhém ničily, posílaly na odvykačky, do nemocnic a některé až do hrobů.

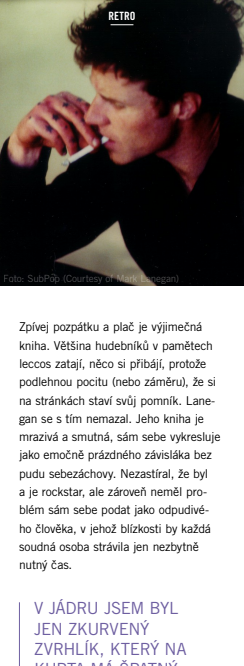

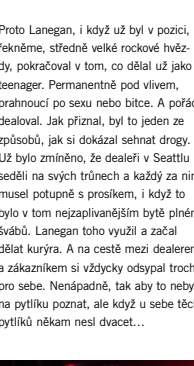
Foto: SubPop (Courtesy of Mark Lanegan)

Zpívej pozpátku a plač je výjimečná kniha. Většina hudebníků v pamětech leccos zatají, něco si přibájí, protože podlehnou pocitu (nebo záměru), že si na stránkách staví svůj pomník. Lanegan se s tím nemazal. Jeho kniha je mrazivá a smutná, sám sebe vykresluje jako emočně prázdného závisláka bez pudu sebezáchovy. Nezasíral, že byl a je rockstar, ale zároveň neměl problém sám sebe podat jako odpudivého člověka, v jehož blízkosti by každá soudná osoba strávila jen nezbytně nutný čas.

V JÁDRU JSEM BYL JEN ZKURVENÝ ZVRHLÍK, KTERÝ NA KURTA MÁ ŠPATNÝ VLIV. NE, VLASTNĚ JEŠTĚ NĚCO MNOHEM HORŠÍHO – PARAZIT

„Heroin byl u mě na prvním místě a všechno ostatní – úplně cokoli – bylo na stupni vítězů druhé, ale o tolik níž, že to obrazovka radaru, který sledoval moje životní priority, ani neregistrovala.“

Mark Lanegan Band – Night Flight to Kabul

VĚCNĚ POD VLIVEM

Když grunge vybuchl s razancí a září atomového hříbu, Screaming Trees sice nepatřili mezi hlavní hvězdy, ale na popularitě žánru se svezli výtečně. Lanegan nijak nezastíral, že nebyť úspěchu Nirvany, zůstal by nejspíš regionálním muzikantem, ale když už to přišlo, rozhodl se vyždímat z úspěchu maximum. Přicházely nabídky na desky jak pro kapelu, tak pro něj sólově, kasíroval tučné zálohy a naprosto ztratil zábrany v konzumaci drog, alkoholu a sexu. Jeho život se tehdy smrsknul do série tahů, bitek, opileckých oken, kdy se probouzel na neznámých místech i v úplně jiných městech. Za kapelou se vracel na poslední chvíli ráno před odjezdem či odletem, se stejnou disciplínou občas chodil do studia nebo na rozhovory. Z úspěchu grunge nezbohatl, ale stačilo to na zajištění slušného živobytí. Kdyby ovšem všechno neprofitoval.

„Ať už jsem bral jakékoli drogy, moje tělo si k nim pokaždé rychle vybudovalo obrovskou toleranci. Musel bych si dát skoro dvakrát víc než kdokoli, koho jsem znal, jen abych se přiblížil účinkům, z jakých se mohli těšit oni. Moje odolnost měla tak mamutí rozměr, že pro mě vůbec nebylo lehké se aspoň trochu přicmrndnout. Ano, dokázal jsem se ožrat tak, že jsem si nic nepamatoval, ale jen když jsem chlastal nepřetržitě několik hodin a vypil velké množství tvrdého alkoholu. Vyžadovalo to odhodlání.“

AŤ UŽ JSEM BRAL JAKÉKOLI DROGY, MOJE TĚLO SI K NIM POKAŽDĚ RYCHLE VYBUDOVALO OBROVSKOU TOLERANCI. MUSEL BYCH SI DÁT SKORO DVAKRÁT VÍC NEŽ KDOKOLI

Proto Lanegan, i když už byl v pozici, řekněme, středně velké rockové hvězdy, pokračoval v tom, co dělal už jako teenager. Permanentně pod vlivem, prahnoucí po sexu nebo bitce. A pořád dealoval. Jak přiznal, byl to jeden ze způsobů, jak si dokázal sehnat drogy. Už bylo zmíněno, že dealaři v Seattlu seděli na svých trůnech a každý za nimi musel potupně s prosíkem, i když to bylo v tom nejzaplivanějším bytě plném švábů. Lanegan toho využil a začal dělat kurýra. A na cestě mezi dealerem a zákazníkem si vždycky odsypal trochu pro sebe. Nenápadně, tak aby to nebylo na pytlíku poznat, ale když u sebe těch pytlíků někdy nesl dvacet...

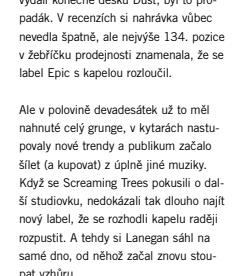
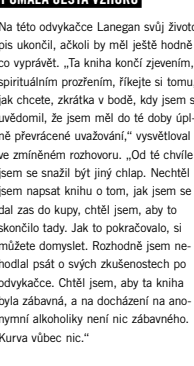

Foto: Profimedia

PŘÍTEL KURT

Velice smutné a mrazivé je Laneganovo vzpomínání na Kurta Cobaina. Začíná historikou, jak jednou Kurt, který nenáviděl popularitu a nešťastnější byl, „když si mohl s kamarády ve zkušebně bouchnout do žíly a hrát“, vytáhl Lanegana na procházku. Cucali kolu, povídali si o muzice a Cobain se mu vyznal, že ho považuje za jednoho z mála skutečných přátel. Cestou domů se frontman Nirvany zastavil v bankomatu, vybral tlustý štos peněz, něco málo si strčil do kapsy a pak Laneganovi podal balík se třemi tisíci dolary. „Pro něj to nic neznamenalo, ale pro mě to na nějakou dobu bylo jako záchranný kruh, díky kterému jsem dokázal ještě na chvíli vystrčit hlavu z žumpy.“

Mark Lanegan (featuring PJ Harvey) – Hit the City HD

Kapitulu pak končí děsivý závěr. Cobain jednou v noci Laneganovi a jeho parťákoví Hicksovi volal a nesrozumitelně něco blábolil.

Vydali se za ním, u jeho domu pak oknem viděli, že Cobain leží v bezvědomí na zemi, a jestli se nepředávkoval hned, tak se možná udusí zvratkami. Navzdory pokusům se Laneganovi s Hicksem nepodařilo dostat dovnitř, a tak jim nezbyvalo než tlouct do oken a křičet, aby Cobaina udrželi alespoň v občasně pozornosti a snaže dostat ho ke dveřím. Když se k nim po dvou hodinách konečně připlazil a odemkl, vtrhli oba dovnitř, začali frontmana Nirvany křísit a Lanegan coby jeho dealer opět dostal morální facku. „V jádru jsem byl jen zkurvený zvrhlík, který na něj má špatný vliv. Ne, vlastně ještě něco mnohem horšího – parazit, který sloužil jako potrubí zásobující ho smrtícími dávkami, čímž se přizívoval na utrpení tohoto kluka, kterého jsem měl už strašně dlouho tak rád. Aktivně jsem negativně ovlivňoval život tohoto nádherného a talentovaného chlapa a místo toho, abych ho nějak pozitivně inspiroval, raději jsem soustavně a podle volí cestu nejmenšího odporu, abych se mohl dál sjíždět.“

COURTNEY MI ZACHRÁNILA ŽIVOT

Laneganova kariéra, jakkoli za to sám nemohl, svým způsobem opisovala osud grunge. Vnitřně ho rozkládaly závislosti, zvnějšku o jeho osudu rozhodovala libovůle manažerů v hudebním

Mark Lanegan - I'm Not the Loving Kind

průmyslu. V roce 1992 vydala kapela šestou studiovku Sweet Oblivion. Prodalo se jí 300 000 kusů, což na partu ve stínu velké grungeové čtyřky vůbec nebyl špatný výsledek. Jenže si tím zároveň tak trochu vykopali hrob. Na úspěch potřebovali navázat, ale kvůli odlišným pohledům na další směřová-

COURTNEY LOVE MI ZACHRÁNILA ŽIVOT A DLUŽÍM JÍ TOLIK, ŽE TO NIKDY V ŽIVOTĚ NESPLATÍM

ní nebyli schopní nic pořádného složit. K tomu se přidaly nároky z vydavatelství na stejná nebo ještě lepší čísla a sečtený tlak Lanegana posílal hlouběji do pekel závislosti. Když v roce 1996 vydali konečně desku Dust, byl to propadák. V recenzích si nahrávka vůbec nevedla špatně, ale nejvýše 134. pozice v žebříčku prodejnosti znamenala, že se label Epic s kapelou rozloučil.

Ale v polovině devadesátek už to měl nahnuté celý grunge, v kytarách nastupovaly nové trendy a publikum začalo šílet (a kupovat) z úplně jiné muziky. Když se Screaming Trees pokusili o další studiovku, nedokázali tak dlouho najít nový label, že se rozhodli kapelu raději rozpustit. A tehdy si Lanegan sáhl na samé dno, od něhož začal znovu stoupat vzhůru.

„Courtney Love mi zachránila život a dlužím jí tolik, že to nikdy v životě nesplatím,“ svěřil se v rozhovoru pro Vice. „Po konci Trees jsem žil nějakou dobu na ulici a chodil do kámošovy zastavárny, abych tam zkusil prodat nějaké hovadiny, co jsem splasil. Courtney se mě snažila kontaktovat a nechala mi v tom krámu nějaké brožury k odvykačkám. Tehdy jsem řekl, ať si ty brožury strčí do prdele. O rok později jsem poslal jednoho zlého chlapíka, pro kterého jsem makal, a policajti mi řekli, ať se dám buď do kupy, nebo vypadnu z města. Ten chlapek mě mohl klidně najít a zabít. Potřeboval jsem zmizet. Tak jsem se vrátil do té zastavárny, vyhrabal brožury a přihlásil se na odvykačku. Tam mě narvali fenobarbitalem, a když jsem se za pět dní probudil, měl jsem v pokoji od Courtney úplně nové oblečení. Bylo jasné, že potřebuji dlouholetou léčbu, protože jsem byl typ maniakálního závisláka, a ona za mě zaplatila skoro celý rok léčby.“

POMALÁ CESTA VZHŮRU

Na této odvykačce Lanegan svůj životopis ukončil, ačkoli by měl ještě hodně co vyprávět. „Ta kniha končí zjevením, spirituálním prozřením, říkejte si tomu, jak chcete, zkrátka v bodě, kdy jsem si uvědomil, že jsem měl do té doby úplně převrácené uvažování,“ vysvětloval ve zmíněném rozhovoru. „Od té chvíle jsem se snažil být jiný chlap. Nechtěl jsem napsat knihu o tom, jak jsem se dal zas do kupy, chtěl jsem, aby to skončilo tady. Jak to pokračovalo, si můžete domyslet. Rozhodně jsem nechtěl psát o svých zkušenostech po odvykačce. Chtěl jsem, aby ta kniha byla zábavná, a na docházení na anonymní alkoholiky není nic zábavného. Kurva vůbec nic.“

V následujících letech se živil všelijak: jako domovník, kulísák, znovu prošel léčbou. Ale pořád měl muziku a přátele, díky nimž se pomalu dokázal postavit na nohy. Hrál s Queens of the Stone Age, s Gregem Dullim z The Afghan Wigs založil The Gutter Twins. Pokračoval v sólové tvorbě a první dekádu nového století se postupně vrátil na scénu. Důležitá byla v tomto ohledu sólovka Bubblegum z roku 2004, na níž hostovali PJ Harvey, Josh Homme, Duff McKagan a řada dalších slavných postav rockové scény. Laneganovi to pomohlo dostat se k novým posluchačům, a hlavně získat znovu finanční stabilitu, protože Bubblegum se vyšplhala do čtyřicítky nejprodávanějších alb žebříčku Billboard. Skončila éra Marka Lanegana coby nespolehlivé neřízené střely. Opět z něj byl suverénní vyhledávaný muzikant a nezpochybnitelný solitér celé rockové scény.

Mark Lanegan zemřel doma v irském městečku Killarney 22. února 2022. Přesná příčina úmrtí nebyla nikdy zveřejněna, spekuluje se však, že jeho tělo, které toho zažilo už tolik, zkrátka nevydrželo ránu v podobě těžkého covidu a následných postcovidových syndromů. Je pohřbený v Los Angeles na hřbitově Hollywood Forever.

Foto: Profimedia